

Palestinský Kairos*

Okamžik pravdy – Poselství víry, naděje a lásky ze srdce palestinského utrpení

Úvod

My, skupina palestinských křesťanů, po modlitbách, reflexi a diskusi, voláme z utrpení v naší Izraelem okupované zemi, voláme s nadějí, přestože všechnu naději postrádáme, voláme naplnění modlitbou a vírou ve vždy bdělého Boha, vírou v jeho prozřetelnost, která působí pro všechny obyvatele této země. Inspirováni tajemstvím Boží lásky ke všem, tajemstvím jeho přítomnosti v dějinách všech lidí a zvláštním způsobem i v dějinách naší země, přinášíme zde své poselství, založené na křesťanské víře a na citu pro palestinské záležitosti – poselství víry, naděje a lásky.

Proč nyní? Protože nyní jsme se v tragickém osudu palestinského lidu dostali do slepé uličky. Lidé, kteří o věcech rozhodují, se spíše zabývají řízením krize, než aby se věnovali skutečně závažnému úkolu, najít způsob, jak ji vyřešit. Srdce věřících jsou naplněna bolestí a otázkami: Co dělá mezinárodní společenství? Co dělají političtí vůdci v Palestině, v Izraeli, v arabském světě? Co dělá církev? Problém není pouze politický. Jde o jednání, jímž jsou mařeny lidské životy, a o to se církev musí zajímat.

Obracíme se k našim bratrům a sestrám, členům církví v naší zemi. Voláme jako křesťané a jako Palestinci k našim náboženským a politickým vůdcům, k palestinské a k izraelské společnosti, k mezinárodnímu společenství i k našim křesťanským bratrům a sestrám v církvích po celém světě.

1. REALITA V MÍSTĚ DĚNÍ

1.1 „*Říkají, ‚Pokoj, pokoj!‘ Ale žádný pokoj není*“ (Jer 6,4). Každý dnes hovoří o míru na Blízkém východě a o mírovém procesu. Přesto jsou to doposud pouhá slova. Skutečností je, že Izrael okupuje palestinská území, my jsme byli zbaveni svobody a to vše pramení z této situace:

1.1.1 Dělicí zeď postavená na palestinském území, jehož velká část byla pro tento účel zkonfiskována, proměnila naše města a vesnice ve věznice, vzájemně je oddělila, učinila z nich rozptýlené a rozdělené okresy. Zvláště po kruté válce, kterou vedl Izrael během prosince 2008 a ledna 2009 proti Gaze, žijí obyvatelé této oblasti stále v nelidských podmínkách, pod permanentní blokádou a odříznuti od zbytku palestinských území.

* Z anglického textu (s přihlédnutím k německému překladu), který byl autory publikován spolu s arabským originálem ve stejnou dobu, přeložila Kateřina Děkanovská. Dokument původně obsahuje ještě úvod s podpisy autorů. My zde úvod neuvádíme a podpisy jsou uvedeny zkráceně na konci textu. Signovací proces stále probíhá na webových stránkách iniciativy. K 29. červnu 2010 byl počet signatářů 2210.

1.1.2 Izraelské osady pustoší naši zemi ve jménu Božím a ve jménu síly, ovládají naše přírodní zdroje včetně vody a zemědělské půdy, čímž o ně připravují statisíce Palestinců a staví tím překážky jakémukoliv politickému řešení.

1.1.3 Skutečností je dennodenní ponížení, kterému jsme vystaveni na vojenských kontrolních stanovištích, když jedeme do práce, do školy nebo do nemocnice.

1.1.4 Skutečností je rozdělení členů jednotlivých rodin, které znemožňuje rodinný život tisícům Palestinců, zejména když jeden z manželů nemá izraelský průkaz.

1.1.5 Náboženská svoboda je přísně omezena; pod záminkou zachování bezpečnosti je znemožněn přístup ke svatým místům. Jeruzalém a jeho svatá místa jsou pro mnoho křesťanů a muslimů ze Západního břehu a pásma Gazy zapovězené. Dokonce i obyvatelé Jeruzaléma jsou v průběhu náboženských svátků v mnohém omezeni. Některým z našich arabských duchovních je pravidelně bráněno ve vstupu do Jeruzaléma.

1.1.6 Uprchlíci jsou rovněž skutečností. Mnoho z nich stále žije v uprchlických táborech v obtížných podmínkách. Čekají, až jim bude uděleno právo návratu, generace za generací. Jaký bude jejich osud?

1.1.7 A vězni? Tisíce vězňů, kteří se trápí v izraelských věznicích, jsou součástí skutečností. Izraelci jsou ochotni pohnout nebesy i zemí, aby osvobodili jednoho vězně, ale ty tisíce palestinských vězňů, kdy ti dostanou svoji svobodu?

1.1.8 Jeruzalém je srdcem naší reality. Je zároveň symbolem míru i znamením konfliktu. Zatímco dělíci zeď rozděljuje palestinská sousedství, v Jeruzalémě ubývá místních palestinských obyvatel, křesťanů i muslimů. Jsou jim zabavovány průkazy, čímž přicházejí o právo pobývat v Jeruzalémě. Jejich domy jsou pak zbořeny nebo vyvlastněny. Jeruzalém, město smíření, se stal městem diskriminace a vyloučení, spíše zdrojem bojů než míru.

1.2 Další z těchto skutečností je i to, že Izrael nedbá na mezinárodní právo a rezoluce, stejně jako netečnost arabského světa i mezinárodního společenství tváří v tvář tomuto pohrdání. Lidská práva jsou porušována a navzdory rozličným zprávám místních i zahraničních organizací na ochranu lidských práv bezpráví pokračuje.

1.2.1 Palestinci ve státě Izrael, kteří rovněž trpěli historickým bezprávím, jsou sice občany státu a mají práva a povinnosti občanů, ale trpí diskriminační politikou. Také oni čekají na to, až budou moci plně užívat práv a rovnosti jako ostatní obyvatelé státu.

1.3 Emigrace je další ze skutečností. Absence jakékoliv vize či jiskry naděje na dosažení míru a svobody tlačí mladé lidi, jak muslimy, tak křesťany, k emigraci. Země je tím připravována o svůj nejdůležitější a nejbohatší zdroj – vzdělanou mládež. Zmenšující se počet křesťanů, především v Palestině, je jedním z nebezpečných důsledků jak samotného konfliktu, tak místního i mezinárodního ochromení a neúspěšných pokusů najít komplexní řešení problému.

1.4 Tváří v tvář tomuto stavu věcí ospravedlňuje Izrael své akce, a to včetně okupace, kolektivních trestů a všech dalších forem represe Palestinců, jako sebeobranu. Podle našeho mínění je tento pohled na věc opakem skutečnosti. Ano, existuje palestinský odpor proti okupaci. Přesto, pokud by toto nebyla okupace, nebyl by ani žádný odpor, žádný strach a žádné nebezpečí. Takto situaci chápeme my. Proto vy-

zýváme Izraelce, aby okupaci ukončili. Pak uvidí nový svět, ve kterém není strachu ani hrozby, ale je v něm bezpečí, spravedlnost a pokoj.

1.5 Palestinské odpovědi na tento stav věcí byly různorodé. Někteří odpověděli vyjednáváním: to byl oficiální postoj palestinských představitelů, ale mírový proces vpřed neposunul. Některé politické strany následovaly ozbrojený odpor. Izrael jej užil jako záminku, aby Palestince obvinil z terorismu a byl schopen překroutit pravou povahu konfliktu a prezentovat jej jako izraelskou válku proti teroru, ne jako izraelskou okupaci, které Palestinci čelí legitimním odporem ve snaze ji ukončit.

1.5.1 Tragická situace se ještě zhoršila, když vznikl konflikt mezi Palestinci a Gaza byla oddělena od zbytku jejich území. Je třeba poznamenat, že ačkoliv rozdělení jsou sami Palestinci, důležitý díl odpovědnosti na tom má mezinárodní společenství od chvíle, kdy se odmítlo konstruktivně postavit k vůli palestinského lidu, kterou vyjádřil výsledek demokratických a legitimních voleb v roce 2006.

Opakujeme a znovu prohlašujeme, že poselství nás křesťanů zprostřed tohoto všeho, této pohromy, je poselstvím víry, naděje a lásky.

2. POSELSTVÍ VÍRY

Věříme v jednoho Boha, dobrého a spravedlivého Boha

2.1 Věříme v Boha, jednoho Boha, Stvořitele světa a lidstva. Věříme v dobrého a spravedlivého Boha, který miluje své stvoření. Věříme, že každá lidská bytost je stvořena k Božímu obrazu a podobě, a že důstojnost každého jedince je odvozena od důstojnosti Všemohoucího. Věříme, že tato důstojnost je jedna a táž v každém i v nás všech. Zde a nyní, zejména v této zemi, to pro nás znamená, že nás Bůh nestvořil proto, abychom se svářili a měli mezi sebou konflikty, ale proto, abychom k sobě mohli přicházet, znát se a milovat jeden druhého, a spolu budovat zemi v lásce a vzájemném respektu.

2.1.1 Věříme též v Boží věčné Slovo, jeho jediného Syna, našeho Pána Ježíše Krista, kterého Bůh poslal jako Spasitele světa.

2.1.2 Věříme v Ducha svatého, který doprovází Církev a celé lidstvo na jeho cestě. Je to Duch svatý, kdo nám pomáhá porozumět Písmu svatému, jak Starému, tak Novému zákonu, a ukazuje nám jejich jednotu pro toto místo i čas. Duch vyjevuje Boží zjevení lidstvu, minulému, současnému i budoucímu.

Jak rozumíme slovu Božímu?

2.2 Věříme, že Bůh promluvil k lidstvu zde v naší zemi: „Mnohokrát a mnohými způsoby mluvil Bůh k otcům ústy proroků; v tomto posledním čase k nám promluvil ve svém Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i věky“ (Žid 1,1–2).

2.2.1 My, křesťanští Palestinci, věříme jako všichni křesťané po celém světě, že Ježíš Kristus přišel naplnit Zákon a proroky. Je Alfa i Omega, počátek i konec, a v jeho světle a vedení Duchem svatým čteme Písmo svaté. Přemýšlíme nad Písmem a vy-

kládáme jej stejně, jako to činil Ježíš Kristus se dvěma učedníky na cestě do Emauz. Jak je napsáno v evangeliu podle sv. Lukáše: „Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim to, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma“ (Lk 24,27).

2.2.2 Náš Pán Ježíš Kristus přišel hlásaje, že království Boží je blízko. Vyvolal převrat v životě a víře všeho lidstva. Přišel s „novým učením“ (Mk 1,27), čímž vrhl nové světlo na Starý zákon, na témata vztahující se k naší křesťanské víře a každodenním životům, témata, jako je odpuštění, volba, Boží lid a lid pozemský. Věříme, že slovo Boží je živé slovo, které vrhá zvláštní světlo na každé období naší historie, ukazuje věřícím křesťanům, co nám Bůh říká na daném místě a v daném čase. Z tohoto důvodu je nepřijatelné, aby se ze slova Božího stala mrtvá slova, která pokrývají Boží lásku a jeho prozřetelnost v životě národů i jedinců. To je právě ten omyl fundamentalistické interpretace bible, který nám přináší smrt a destrukci, když slovo Boží ustrnulo a je předáváno z generace na generaci jen jako mrtvý zákon. Tento mrtvý zákon je dnes proti nám používán jako zbraň, aby nás zbavil našich práv a naší vlastní země.

Nашe země má univerzální poslání

2.3 Věříme, že naše země má univerzální poslání. V něm se otvírá význam zaslíbení, země, vyvolení, význam Božího lidu, aby zahrnul veškeré lidstvo, počínaje všemi lidmi této země. Ve světle biblického učení nikdy nebylo zaslíbení země politickým programem, ale spíše předstupněm dovršení univerzální spásy. Bylo počátkem naplnění Božího království na zemi.

2.3.1 Bůh do této země poslal praoctce, proroky a apoštoly, aby světu přinesli univerzální poselství. Dnes jsou v této zemi tři náboženství, judaismus, křesťanství a islám. Naše země je Boží zemí stejně jako všechny ostatní země světa. Je svatá, protože je v ní přítomen Bůh, protože Bůh sám je svatý a posvěcující. My, kdo zde žijeme, jsme povinni respektovat Boží vůli, kterou pro tuto zemi má. Je naší povinností ji osvobodit od zla nespravedlnosti a války – je to Boží země, a proto musí být zemí smíření, pokoje a lásky.¹ Toho je samozřejmě možné dosáhnout. Bůh nám dal k žití tuto zemi jako dvěma národům a dal nám schopnosti, pokud k tomu máme vůli, žít společně a ustavit zde spravedlnost a pokoj, a tím z ní učinit skutečnou Boží zemi: „Hospodínova je země se vším, co je na ní, svět i ti, kdo na něm sídlí“ (Žl 24,1).

2.3.2 Jako křesťanští a muslimští Palestinci v této zemi nežijeme náhodně, ale naše přítomnost zde je hluboce zakořeněna v historii i územním členění, souzníme s ní stejně jako jakíkoliv jiní lidé se zemí, v níž žijí. Naše vyhnání bylo nespravedlivé. Západ se chtěl omluvit Židům za to, co v evropských zemích prožili, ale omluva byla připsána na náš účet a naší zemi. Snažili se napravit nespravedlnost a výsledkem byla nespravedlnost nová.

¹ Tento úsek je onen trn v oku francouzským protestantům. Nicméně osobně zde nevnímám žádnou tendenci prohlásit Palestinu za svatější než jiné země nebo zesílit Boží přítomnost v ní. Další důrazy na její charakter jako „Boží země“ považuji za čistě historicko-teologické vyjádření.

2.3.3 Navíc víme, že se na Západě někteří teologové snaží porušování našich práv přičknout biblické a teologické odůvodnění.² Proto se zaslíbení stala v jejich interpretaci hrozbou pro samotnou naši existenci. Ona „dobrá zpráva“ evangelia se nám stala „znamením smrti“. Vyzýváme tyto teology, aby prohloubili reflexi Božího slova a své interpretace opravili, aby v Božím slovu viděli zdroj života pro všechny lidi.

2.3.4 Spojení s touto zemí je naším přirozeným právem. Není to otázka ideologická nebo teologická. Je to záležitost života a smrti. Někteří s námi nesouhlasí, dokonce nás považují za nepřátele jen proto, že prohlašujeme, že chceme žít ve své zemi jako svobodní lidé. Trpíme okupací své země proto, že jsme Palestinci. A jako křesťanští Palestinci trpíme kvůli mylné interpretaci některých teologů. Jestliže čelíme tomuto, musíme chránit slovo Boží jako zdroj života, a ne smrti, aby „dobrá zpráva“ zůstala taková, jaká je, „dobrou zprávou“ pro nás i pro všechny. Tváří v tvář těm, kdo používají bibli k ohrožení naší existence jako křesťanských a muslimských Palestinců, obnovujeme svou víru v Boha, protože víme, že slovo Boží nemůže být zdrojem naší zkázy.

2.4 Proto prohlašujeme, že jakékoliv užívání bible k legitimizaci nebo podpoře politických zájmů a postojů, které jsou založené na bezpráví páchaném jedním člověkem na druhém nebo jedním národem na druhém, mění náboženství v lidskou ideologii a okrádá Boží slovo o jeho svatost, univerzalitu a pravdu.

2.5 Prohlašujeme také, že izraelská okupace palestinských území je hříchem proti Bohu a lidskosti, protože Palestincům upírá jejich základní, Bohem ustanovená lidská práva. Ničí obraz Boží v Izraelcích, z nichž se stali okupanti, stejně jako ničí tento obraz v Palestincích pod jejich okupací žijících. Prohlašujeme, že jakákoliv teologie, zdánlivě založená na bibli, víře či historii, která legitimizuje okupaci, je vzdálená křesťanské nauce, protože vyvolává násilí a svatou válku ve jménu Boha všemohoucího, podřizuje Boha dočasným lidským zájmům a pokrývá božský obraz v lidských bytostech žijících v politické i teologické nespravedlnosti.

3. NADĚJE

3.1 Navzdory tomu, že postrádáme i jen náznaky pozitivních vyhlídek, naše naděje zůstává silná. Současná situace neslibuje žádná rychlá řešení nebo konec okupace, které čelíme. Ano, iniciativy, konference, návštěvy a vyjednávání se znásobily, ale nenásleduje za nimi žádná změna situace ani našeho utrpení. Dokonce ani nový postoj Spojených států, který ohlašoval prezident Obama vyjádřením touhy ukončit tuto tragickou situaci, nebyl schopen změnit stav, v němž žijeme. Jasná odpověď Izraele odmítající řešení neponechává pro pozitivní vyhlídky žádný prostor. Navzdory tomu naše naděje zůstává silná, protože pochází od Boha. Jen Bůh je dobrý, všemocný a milující a jeho dobrota jednoho dne zvítězí nad zlem, ve kterém žijeme. Jak řekl svatý Pavel: „*Je-li Bůh s námi, kdo proti nám? (...) Kdo nás odloučí od lásky*

² Autoři se zde odvolávají především na proizraelskou teologii některých amerických evangelikálních skupin, které spatřují ve vítězství Izraele znamení parúsie, především ve spojitosti s některými židovskými legendami, podle kterých Jeruzalém bude hrát zásadní roli při příchodu Mesiáše.

Kristovy? Snad soužení nebo úzkost, pronásledování nebo hlad, bída, nebezpečí nebo meč? Jak je psáno: „Denně jsme pro tebe vydáváni na smrt, jsme jako ovce určené na porážku.“ (...) Jsem jist, že (nic) v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu“ (Řím 8,31; 35n; 39) .

Co znamená naděje?

3.2 Naděje pro nás především znamená naši víru v Boha a dále, navzdory všemu, také očekávání lepší budoucnosti. Za třetí neznámá hnát se za iluzemi – zjišťujeme, že osvobození není na dosah ruky. Naděje je schopnost vidět Boha uprostřed těžkostí a spolupracovat s Duchem svatým, který v nás přebývá. Z této vidiny vychází síla být neotřesitelnými, zůstat pevnými a pracovat na změně stavu, v němž žijeme. Naděje neznámá poddat se zlu, ale spíše mu odolávat a nadále mu odporovat. V současnosti ani v budoucnosti nevidíme nic než úpadek a ničení. Vidíme, že panuje právo silnějšího, že věci stále více směřují k rasové separaci a zavedení zákonů, které nám upírají existenci a naši důstojnost.³ V palestinských postojích vidíme zmatení a rozdělení. Jestliže, navzdory tomu všemu, budeme tomuto stavu odporovat a tvrdě pracovat, možná na nás ona na obzoru se rýsující destrukce neudeří.

Znamení naděje

3.3 V církvi v naší zemi, v jejích vůdcích i věřících, se navzdory slabosti a rozdělení projevují jistá znamení naděje. Naše náboženské obce jsou živoucí společenství a většina mladých lidí je činnými apoštoly spravedlnosti a pokoje. Vedle povolání jednotlivců činí různé církevní organizace naši víru aktivní a přítomnou ve službě, lásce a v modlitbách.

3.3.1 K těmto znamením naděje patří místní teologická centra, která mají náboženský i společenský charakter. Různé církve jich provozují velké množství. Eku­menický duch, ačkoliv stále ještě nesmělý, je při setkáních různých církevních rodin stále více a více zřetelný.

3.3.2 K těmto mnoha setkáním můžeme přidat i mezináboženský dialog, křesťansko-muslimský dialog, kterého se účastní náboženští představitelé i část laiků. Dialog je nepochybně dlouhý proces a zdokonaluje se denním úsilím, protože všichni podstupujeme stejná utrpení a sdílíme stejná očekávání. Vedeme dialog mezi třemi náboženstvími, židovstvím, křesťanstvím a islámem, a také pořádáme různá setkání na akademické i společenské úrovni. Ta všechna se snaží strhnout zdi

³ Především jde o zákony proti infiltraci (zákon č. 5714-1954), které sice platí od roku 1954, ale poprvé byly použity na jaře 2010. Jejich formulace je velmi vágní a jsou tak ohroženi kromě residentů bez izraelských dokumentů také pracovníci zahraničních humanitárních organizací i církvi. Zákon je v angličtině dostupný na internetu. ISRAEL LAW RESOURCE CENTER „Prevention of Infiltration Law;“ www.israellawresourcecenter.org/emergencysregs/fulltext/preventioninfiltrationlaw.htm [cit. 29. 7. 2010].

vztyčené okupací a oponovat zdeformovanému pohledu na lidské bytosti v srdcích jejich bratrů či sester.

3.3.3 Jedním z nejdůležitějších znamení naděje je neotřesitelnost generací, víra ve spravedlivost jejich pře a uchování vzpomínek, v nichž není zapomenuta „Nakba“ (katastrofa)⁴ a její význam. Stejně významný je i rozvoj uvědomění mezi církvemi po celém světě a jejich touha poznat pravdu o tom, co se tu děje.

3.3.4 Navíc vidíme u mnoha lidí odhodlání překonat starou zášť a připravit se na smíření, až jednou bude spravedlnost znovu nastolena. Veřejné povědomí o nutnosti obnovit politická práva Palestinců narůstá a židovské a izraelské hlasy obhajující mír a spravedlnost se zvedají na podporu jejich obnovení za pomoci mezinárodního společenství. Pravda, tyto síly působící ve prospěch spravedlnosti a smíření ještě nebyly schopné změnit nespravedlivý stav věcí, ale jsou vlivné a mohou zkrátit čas utrpení a přiblížit čas smíření.

Poslání církve

3.4 Naše církve je církví lidí, kteří se modlí a kteří slouží. Jejich modlitby i služba jsou prorocké; nesou Boží hlas v přítomnosti i budoucnosti. Veškeré dění v naší zemi, každý, kdo v ní žije, všechna bolest a naděje, nespravedlnost a všechny snahy ji ukončit jsou obsaženy v našich modlitbách a službě všech církevních institucí. Bohu buď díky, že naše církve pozvedá svůj hlas proti nespravedlnosti navzdory tomu, že někteří by byli raději, kdyby mlčela, uzavřená ve své zbožnosti.

3.4.1 Poslání církve je prorocké, mluvit slovo Boží odvážně, čestně a s láskou, v rámci příslušného kontextu a vprostřed denních událostí. Jestliže někomu straní, pak má stát po boku utlačovaným, jako Kristus, náš Pán, stál po boku každého chudáka a každého hříšníka, zval je k pokání, k životu a obnově důstojnosti, kterou jim udělil Bůh a kterou jim nikdo nemá právo odejmout.

3.4.2 Posláním církve je zvěstovat království Boží, království spravedlnosti, pokoje a důstojnosti. Naším povoláním jako živé církve je nést svědectví o Boží dobrotě a o důstojnosti lidí. Jsme vyzýváni k modlitbám a k tomu, aby náš hlas byl slyšet, když oznamujeme novou společnost, kde lidé věří ve svou vlastní důstojnost i v důstojnost svých protivníků.

3.4.3 Naše církve odkazuje ke Království, které nemůže být s žádným pozemským královstvím spojováno. Ježíš řekl před Pilátem, že je jistě králem, ale „*mé království není z tohoto světa*“ (Jan 18,36). Svatý Pavel říká: „*Vždyť království Boží není v tom, co jíte a pijete, nýbrž ve spravedlnosti, pokoji a radosti z Ducha svatého*“ (Řím 14,17). Proto náboženství nemůže upřednostňovat nebo podporovat žádný nespravedlivý politický režim, ale musí prosazovat spravedlnost, pravdu a lidskou důstojnost. Musí vynaložit veškerou snahu, aby navrátilo na správnou cestu režimů, kde lidé

⁴ Den *Nakby* (15. května) je palestinský den smutku připomínající vznik státu Izrael v roce 1948. Slaví se o den později než izraelský Den nezávislosti, aby připomněl útěk Palestinců vyháněných židovskými, resp. izraelskými vojsky, zabavení jejich majetku a počátek dalších bojů a útlu Palestinců. Podrobněji viz např.: *Nakba: Palestine, 1948, and the claims of memory*, ed. Ahmad H. Sa'di a Lila Abu-Lughod, New York: Columbia University Press, 2007.

trpí bezprávím a kde je napadána lidská důstojnost. Království Boží na zemi není závislé na žádném politickém směru, protože je větší a mnohem všeobsažnější než jakýkoliv konkrétní politický systém.

3.4.4 Ježíš Kristus říká: „*Vždyť království Boží je mezi vámi*“ (Lk 17,21). Toto Království, které je přítomné mezi námi a v nás, je rozšířením tajemství spásy. Je to Boží přítomnost mezi námi a my tuto přítomnost cítíme ve všem, co děláme a říkáme. V Boží přítomnosti máme činit, co je v našich silách, aby bylo v této zemi dosaženo spravedlnosti.

3.4.5 Kruté podmínky, ve kterých palestinská církev žila a stále žije, si vyžádaly, aby upevnila svou víru a uměla lépe rozpoznávat své povolání. My jsme ho zkoumali a lépe poznali uprostřed utrpení a bolesti: dnes dosvědčujeme spíše moc lásky než pomsty, spíše kulturu života než smrti. To je náš zdroj naděje, zdroj církvi i světu.

3.5 Vzkříšení je zdrojem naší naděje. Stejně jako Ježíš vstal a tak zvítězil nad smrtí a zlem, tak jsme schopni i my a každý obyvatel této země přemoci zlo války. Zůstaneme církví svědčící, neotřesitelnou a činnou v zemi vzkříšení.

4. LÁSKA

Přikázání lásky

4.1 Kristus, náš Pán, řekl: „*Jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem*“ (Jan 13,34). Už nám ukázal, jak máme milovat své nepřátele a jak s nimi máme zacházet. Řekl: „*Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřitele svého.‘ Já však vám pravím: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují, abyste byli syny nebeského Otce; protože on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé. (...) Buďte tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec*“ (Mt 5,43–48). Svatý Pavel také řekl: „*Nikomu neodplácejte zlým za zlé*“ (Řím 12,17). A svatý Petr řekl: „*Neodplácejte zlým za zlé ani urážkou za urážku, naopak žehnejte; vždyť jste byli povoláni k tomu, abyste se stali dědici požehnání*“ (1 Petr 3,9).

Odpor⁵

4.2 Poselství je jednoznačné. Láska je pro nás přikázáním Krista, našeho Pána, a zahrnuje jak přátele, tak i nepřátele. Ocitneme-li se v situaci, že musíme čelit zlu jakéhokoliv druhu, musí být toto zřejmé.

4.2.1 Láska znamená spatřovat Boží tvář v každé lidské bytosti. Každý člověk je můj bratr nebo má sestra. Avšak vidět Boží tvář v každém člověku neznamená přijímat od ostatních zlo nebo agresí. Láska spíše hledá způsob, jak zlo napravit a jak zastavit agresí. Nespravedlnost namířená proti Palestincům, tedy izraelská okupace, je zlo, kterému je třeba odporovat. Je to zlo a hřích, kterému je třeba odporovat a jež

⁵ V anglickém textu „Resistance“ (viz i dále).

musí být odstraněno. Primární odpovědnost za to spočívá na okupaci trpících Palestincích samotných. Křesťanská láska nás vyzývá, abychom okupaci vzdorovali. Láska však ukončuje zlo tím, že kráčí po cestě spravedlnosti. Odpovědnost leží také na mezinárodním společenství, protože mezinárodní právo upravuje vztahy mezi národy. Konečně, odpovědnost je rovněž na pachatelích nespravedlnosti; musí se osvobodit od zla, které v nich je, i od nespravedlnosti, kterou uvalili na druhé.

4.2.2 Zabýváme-li se historií národů světa, vidíme mnoho válek a časté odporování válce válkou, násilí násilím. Palestinci šli stejnou cestou jako ostatní národy, zejména v první fázi svého boje proti izraelské okupaci. Zapojili se ale také do mírového zápasu, zvláště během první intifády.⁶ Uvědomujeme si, že všechny národy musí ve svých vztazích s druhými a v řešení konfliktů najít novou cestu. Cesty síly musí uvolnit místo cestám spravedlnosti. To platí pro všechny národy se silnou armádou, dost mocné na to, aby vnutily slabším národům svou nespravedlivou nadvládu.

4.2.3 Domníváme se, že jako křesťané čelící izraelské okupaci máme možnost vzdorovat. Vzdor je křesťanovým právem i povinností. Ale jde o vzdorování láskou a logikou. Je to proto vzdorování kreativní, protože musí nacházet humánní způsoby působení, které berou ohled na nepřítelovu lidskost. Vidět tvář Boží v tváři nepřítele znamená zaujímat postoje v duchu vize aktivního vzdoru, zastavit nespravedlnost, přimět utlačovatele ukončit agresi a tím dosáhnout kýženého cíle, tedy navrácení země, svobody, důstojnosti a nezávislosti.

4.2.4 Kristus, náš Pán, nám zanechal příklad, který musíme následovat. Musíme odporovat zlu, ale On nás učil, že zlu nelze vzdorovat zlem. Je to obtížné přikázání, zejména pokud je nepřítel odhodlaný prosadit si své a odeprít nám právo zůstat v naší zemi. Je to obtížné přikázání, avšak jen ono může obstát před prohlášeními okupačních představitelů, která nám otevřeně upírají existenci, i mnoha výmluvám, proč nelze okupaci ukončit.

4.2.5 Vzdorování okupačnímu zlu je součástí křesťanské lásky, která odmítá zlo a napravuje jej. Odporuje zlu ve všech jeho podobách metodami, které souzní s principy lásky a mobilizují veškeré síly ke zjednání míru. Můžeme vzdorovat občanskou neposlušností. Nevzdorujeme smrtí, ale spíše respektem k životu. Respektujeme a vysoce si ceníme všech, kdo položili svůj život za náš národ. A stvrzujeme, že každý občan musí být připraven bránit svůj život, svobodu a zemi.

4.2.6 Palestinské občanské organizace stejně jako mezinárodní, nevládní organizace a jisté náboženské instituce vyzývají jednotlivce, společnosti a státy, aby přesta-

⁶ První intifáda bylo palestinské povstání proti izraelské okupaci pásma Gazy vedené od roku 1987, do kterého se již významnou měrou zapojila tehdy mladá organizace Hamás (Hnutí islámského odporu, *Harakat al-Muqawama al-Islamiya*). Tehdy ještě nedocházelo ke skutečným teroristickým útokům, spíše k lokálnímu násilnostem, stávkám a demonstracím. Období nepokojů ukončila až v roce 1993 mírová dohoda z Osla. V roce 2000 pak následovala druhá intifáda, zv. *Al-Aksá*, vyprovokovaná návštěvou Ariela Šaron v Posvátném okrsku (zde se nachází mešita al-Aksá připomínající mystickou cestu proroka Muhammada, *míhrádž*). Šaron se tehdy rozhodl demonstrovat sílu Izraele těsně poté, co na poslední chvíli upustil Jásir Arafat od úmyslu vyhlásit samostatný palestinský stát. Podrobněji viz např.: Laetitia BUCAILLE, *Growing up Palestinian: Israeli Occupation and the Intifada Generation*, Princeton, N. J.: Princeton University Press, 2004; John COLLINS, *Occupied by Memory: The Intifada Generation and the Palestinian State of Emergency*, New York: New York University Press, 2004, atd.

li investovat v Izraeli a aby se podíleli na ekonomickém a komerčním bojkotu všech izraelských produktů z okupovaných území.⁷ Považujeme to za součást mírového vzdoru. Tyto kampaně, které se nás zastávají, musí být vedeny s odvahou, musí otevřeně a upřímně prohlašovat, že jejich cílem není odplata, ale ukončení stávajícího zla, osvobození pachatelů i obětí nespravedlnosti. Cílem je osvobodit oba národy od extremistických postojů různých izraelských vlád,⁸ přivést je ke spravedlnosti a smíření. V tomto duchu a oddání těmto cílům postupně dosáhneme vytouženého řešení našich problémů, jako se to stalo v Jižní Africe⁹ a v případě mnoha dalších osvobozenecých hnutí ve světě.

4.3 Láskou překonáme nespravedlnost a položíme tak základy nové společnosti pro nás i naše protivníky. Budoucnost máme společnou. Buď to bude kruh násilí, který ničí obě strany, nebo mír, ze kterého obě budou mít prospěch. Vyzýváme Izrael, aby na nás přestal páchat bezpráví a překrucovat pravdu o okupaci předstíráním boje proti terorismu. „Terorismus“ má kořeny v lidské nespravedlnosti a ve zlu okupace. Jestliže chce Izrael skutečně odstranit „terorismus“, musí odstranit jeho kořeny. Vyzýváme lid Izraele, aby byl naším partnerem v míru a ne v kruhu nekonečného násilí. Vzdorujme společně zlu, pekelnému kruhu násilí a zlu okupace.

5. NAŠE POSELSTVÍ K BRATRŮM A SESTRÁM

5.1 Všichni dnes stojíme na cestě do budoucnosti, na které je mnoho překážek a která neslibuje nic než žal. Naše poselství všem křesťanským bratrům a sestrám je poselstvím naděje, trpělivosti, nezdolnosti a nových skutků pro lepší budoucnost. Naše poselství je, že jako křesťané neseme zprávu a poneseme ji dál navzdory trnům, navzdory krvi a denním těžkostem. Máme svoji naději v Bohu, který nám zaslíbil odpočinutí, až přijde jeho čas. Zároveň dál jednáme v souladu s Bohem a jeho vůlí budovat, vzdorujeme zlu a přibližujeme den spravedlnosti a pokoje.

5.2 Vzkazujeme našim křesťanským bratrům a sestrám: Toto je čas pokání. Pokání nás navrací do společenství lásky se všemi, kdo trpí, s vězni, s raněnými, se stíženými dočasnými i trvalými postiženími, s dětmi, které si nemohou užívat své dětství, i s těmi, kteří oplakávají své blízké. Společenství lásky promlouvá ke kaž-

⁷ Mnoho církví a organizací se k této výzvě skutečně připojilo a přislíbilo nátlak na vlády svých zemí k přijetí podobných pravidel. Například v Nizozemsku bojkot iniciovala propalestinská skupina BDS (*Boycot, Desinvesteren en Sancties*). Johan VAN SLOOTEN, „Say no to Israeli dates,“ www.rnw.nl/english/article/say-no-israeli-dates [zveřejněno 1. 7. 2010, cit. 23. 7. 2010] Opačným přístupem se v létě 2010 prezentovala firma IKEA, která naopak odmítala dodávat zboží do palestinských osad, ale bez problémů je dopravovala do izraelských ilegálních osad. Adri NIEUWHOF, „IKEA meuble l'occupation,“ www.info-palestine.net/article.php?id_article=9068 [zveřejněno 9. 7. 2010, cit. 22. 7. 2010].

⁸ Tento úsek je jeden z oněch, které napadají proizraelsky naladěné organizace. Je zde výslovně zdůrazněn extremismus izraelské politiky, který poškozují obě země, ale masová podpora, které se v některých oblastech Palestiny dostává palestinským extremistickým skupinám, vůbec zmíněna není. Domnívám se však, že tato myšlenka stojí na premise, že palestinské militantní skupiny vznikly až v reakci na izraelský extremismus a s jeho zánikem tedy zaniknou i reakční skupiny. Tuto domněnku potvrzuje i následující odstavce 4.3, který však někteří komentátoři kritizují jako velmi naivní. V článku 5.4.1 autoři palestinský muslimský extremismus výslovně odmítají.

⁹ Zde se autoři odkazují na podobný dokument jihoafrických církví, o němž jsme se zmínili v úvodu.

dému věřícímu v Duchu a v pravdě takto: když je můj bratr vězněm, i já jsem vězněm; když je jeho dům zničen, i můj dům je zničen; když je můj bratr zabit, i já jsem zabit. Čelíme stejným výzvám a sdílíme vše, co bylo i co přijde. Možná jsme jako jednotlivci nebo jako představitelé církví mlčeli, když jsme měli pozvednout hlas a odsoudit nespravedlnost a sdílet s trpícími. Nyní je čas pokání za naše mlčení, za lhostejnost, nedostatečné vyjádření společenství, ať už proto, že jsme nevytrvali ve svém poslání a tuto zemi ponechali jejímu osudu, nebo protože jsme se dostatečně nezabývali vytvořením nové a komplexní vize, k níž bychom směřovali. Zůstali jsme mezi sebou rozdělení navzdory našemu svědectví a tím své poselství oslabovali. Je čas pokání za to, že jsme se starali o vlastní instituce, někdy i na úkor vlastního poslání, a tím umlčovali prorocký hlas, který Duch daroval církvím.

5.3 Vyzýváme křesťany, aby v nynějším čase zkoušky zůstali neotřesitelní, jako jsme my zůstávali po staletí střídání států a vlád. Buďte trpěliví, nezlomní a plní naděje, že budete moci touto nadějí naplnit i srdce každého ze svých bratrů a sester, kteří s vámi prochází stejnou zkouškou. „*Buďte vždy připraveni dát odpověď každému, kdo by vás vyslyšel o naději, kterou máte*“ (1 Petr 3,15). Buďte činorodí a v lásce se podílejte na jakékoli oběti, kterou po vás bude vzdor žádat, abyste překonali dnešní těžkosti.

5.4 Je nás jen málo, ale naše zvěst je veliká a důležitá. Naše země nutně potřebuje lásku. Naše láska je poselstvím pro muslimy a Židy, stejně jako pro celý svět.

5.4.1 Naše poselství muslimům je zvěstí lásky a spolužití a výzvou odmítnout fanatismus a extremismus. Je také zvěstí světu, že k muslimům se nelze stavět s předsudky ani je karikovat jako teroristy, ale spíše s nimi žít v míru a vzájemném dialogu.

5.4.2 Naše poselství Židům praví: i když jsme proti sobě bojovali v minulosti a bojujeme stále i dnes, můžeme se navzájem milovat a žít spolu. Když ukončíte okupaci a obnovíte spravedlnost, můžeme vést náš politický život v jeho plnosti podle pravidel lásky a její moci.

5.4.3 Poselství víry praví každému, kdo je politicky činný: lidské bytosti nebyly stvořeny k nenávisti. Není dovoleno nenávidět, ani není dovoleno zabíjet či být zabit. Kultura lásky je kulturou přijetí druhého. Skrze to zdokonalujeme sami sebe a na tom stavíme základy naší společnosti.

6. NAŠE SLOVO K CÍRKVÍM SVĚTA

6.1 Naše poselství církvím ve světě je poselstvím vděčnosti za solidaritu, jakou jste nám prokázaly slovem, činy i svou přítomností mezi námi. Je to poselství díky těm mnoha církvím a křesťanům, kteří podpořili právo Palestinců na sebeurčení. Je to vzkaz solidarity s křesťany a církvemi, kteří trpěli v obhajobě práva a spravedlnosti.

Avšak je také výzvou k pokání; k přehodnocení fundamentalistických teologických postojů, které podporují některé nespravedlivé politické postoje vůči Palestincům. Je to výzva, aby církve stály po boku utlačovaným a hájily slovo Boží jako dobrou zprávu pro všechny, ne aby z ní učinily zbraň k jejich zabíjení. Slovo Boží

znamená lásku k jeho celému stvoření. Bůh nemůže být spojencem jednoho proti druhému, ani odpůrcem jednoho proti druhému. Bůh je Pánem všech a miluje všechny, vyžaduje spravedlnost od všech a všechny zavazuje stejnými příkázáními. Žádáme naše sesterské církve, aby nenabízely teologickou podporu nespravedlnosti, kterou trpíme, hříchu okupace, pod kterou žijeme. Ptáme se našich bratrů a sester v dnešních církvích: Jste schopni nám pomoci získat zpět naši svobodu, protože je to jediný způsob, jak můžete pomoci dvěma národům získat spravedlnost, pokoj, bezpečí a lásku?

6.2 Aby pochopily naši situaci, říkáme církvím: Pojdte a dívejte se. Naplníme svou roli a ukážeme vám pravdu o naší životní realitě, přijmeme vás jako poutníky, kteří se k nám chodí modlit, přináší poselství pokoje, lásky a smíření. Poznáte skutečnost a lidi této země, země Palestinců i Izraelců.

6.3 Zavrhneme všechny formy rasismu, ať už náboženského, nebo etnického, včetně antisemitismu a islamofobie, a vyzýváme vás, abyste zavrhli všechny jeho projevy a vzdorovali jim. Současně vás vyzýváme, abyste pravdivě vypovídali o izraelské okupaci palestinských území a svůj postoj k ní zakládali na pravdě. Jak jsme již zmínili, považujeme bojkot a ukončení investování za nenásilné nástroje k dosažení spravedlnosti, míru a bezpečnosti pro všechny.

7. NAŠE POSELSTVÍ MEZINÁRODNÍMU SPOLEČENSTVÍ

Naše poselství mezinárodnímu společenství zní: přestaňte měřit „dvojím metrem“ a trvejte na dodržování mezinárodních rezolucí o situaci v Palestině na obou stranách. Jestliže bude mezinárodní právo aplikováno selektivně, hrozí, že zůstaneme bezbranní v džungli zákonů. Tato selektivnost legitimizuje požadavky některých ozbrojených skupin a svědčí o tom, že mezinárodní společenství rozumí pouze logice síly.¹⁰ Proto chceme odpověď na výše zmíněný návrh civilních i náboženských institucí: započít systém ekonomických sankcí a bojkotu namířených proti Izraeli. Znovu opakujeme, že toto není pomsta, ale zásadní čin, kterým má být dosaženo spravedlivého a konečného míru, jenž ukončí izraelskou okupaci palestinských a jiných arabských území¹¹ a zaručí bezpečnost a mír všem.

¹⁰ Tento požadavek má sice silně politický charakter, nicméně v dané situaci je i pro církve významný. Především v postkomunistických zemích mívají církve tendenci nekritizovat politickou realitu příliš výrazně, proto v nich může takto otevřená kritika mezinárodního společenství působit rozpaky. Na druhou stranu je jasným signálem autorů, že jako představitelé církvi se cítí odpovědní za stav země a nechtějí již déle mlčet.

¹¹ Těmito územími je myšlena oblast Golanských výšin, které Izrael obsadil v tzv. šestidenní válce se Sýrií v roce 1967. Od té doby je území předmětem sporů zejména kvůli zdrojům pitné vody, které se v horách nacházejí a jsou významným zdrojem vody pro celý Izrael. Jeho postoupením Sýrii by se země vystavila možnosti blokády pitné vody tak, jako ji Izrael nárazově blokuje palestinským územím na jižním toku Jordánu. AMNESTY INTERNATIONAL, „Israel rations Palestinians to trickle of water,“ www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/israel-rations-palestinians-trickle-water-20091027 [zveřejněno 27. 10. 2009, cit. 23. 7. 2010].

8. ŽIDOVSTÍ A MUSLIMŠTÍ NÁBOŽENŠTÍ VŮDCE

Závěrem apelujeme na náboženské a duchovní vůdce, židovské i muslimské, s nimiž sdílíme pohled, že lidské bytosti jsou stvořeny Bohem a je jim dána stejná důstojnost. Proto jsme všichni zavázáni chránit utlačované a důstojnost, kterou jim Bůh daroval. Povznesme se všichni nad politické postoje, které dosud selhávaly a vedou nás stále cestou úpadku a utrpení.

9. VÝZVA NAŠEMU PALESTINSKÉMU LIDU A IZRAELCŮM

9.1 Vyzýváme všechny, aby viděli tvář Boží v každém z jeho stvoření, překonali bariéru strachu či odlišné rasy a tím započali konstruktivní dialog a nezůstávali v kruhu nekonečných manévrů pro zachování situace, jaká je. Vyzýváme k hledání společné vize, postavené na rovnosti a vzájemném sdílení, ne na nadřazenosti, popírání druhého nebo agresi pod zástěrkou strachu a bezpečnosti. Tvrdíme, že je možné chovat k sobě lásku i vzájemnou důvěru. Proto je možný i mír a definitivní smíření. Tím bude dosaženo spravedlnosti a bezpečnosti pro všechny.

9.2 Důležité je vzdělání. Vzdělávací programy musí pomáhat poznávat jeden druhého, jací jsme, a ne prizmatem konfliktu, nepřátelství nebo náboženského fanatismu. Dnešní vzdělávací programy jsou tímto nepřátelstvím otrávené.¹² Přišel čas, kdy by mělo vzdělání člověku dovolit vidět Boží tvář v druhém a tím dokázat, že jsme schopni milovat jeden druhého a budovat naši budoucnost společně v míru a bezpečí.

9.3 Pokusy učinit stát náboženským, židovským nebo muslimským, jej dusí, uzavírají jej do úzkých mezí a mění ve stát, který diskriminuje a vyčleňuje, upřednostňuje jedny občany před druhými. Vyzýváme věřící Židy i muslimy: učiňte stát státem pro všechny jeho občany s vizí založenou na respektu k náboženstvím a na rovnosti, spravedlnosti, svobodě a respektu k pluralismu, ne na dominanci jednoho náboženství nebo početní většiny.¹³

9.4 Představitelům Palestiny vzkazujeme, že současné rozkoly nás všechny oslabují, způsobují další utrpení a nic je nemůže ospravedlnit. Musí být ukončeny pro dobro lidí, které je přednější než politické strany. Vyzýváme mezinárodní společenství, aby tento proces sjednocování podpořilo a respektovalo svobodně vyjádřenou vůli Palestinců.

9.5 V základu naší vize a celého našeho života leží Jeruzalém. Je to město, kterému Bůh dal zvláštní význam v historii lidstva. Je to město, ke kterému všichni lidé směřují – a kde podle vidění proroka Izajáše naleznou přátelství a lásku v přítom-

¹² V německé verzi je oproti arabské i anglické přidána věta: Izraelci i Palestinci si mohou navzájem říci: „My vás neznáme a vy neznáte nás.“

¹³ Požadavek sekularismu se objevuje i v jiných zemích regionu. Je reakcí na příliš vysoký vliv náboženství na veřejnou sféru, který v důsledku nedovoluje skutečně překonávat vzájemné spory a budovat moderní společnost. Obyvatelé proto věří, že vytačením náboženství z politických institucí dosáhnou potřebného společenského uvolnění. K tomu viz např. Monika ŠLAJEROVÁ, *Palestinská církev dnes*, s. 46–56.

nosti jednoho jedinečného Boha: „I stane se v posledních dnech, že se hora Hospodinova domu bude tyčit nad vrcholy hor, bude povznesena nad pahorky a budou k ní proudit všechny pronárody. (...) On bude soudit pronárody, on ztrestá národy mnohé. I překují své meče na radlice, svá kopí na vinařské nože. Pronárod nepozdvihne meč proti pronárodu, nebudou se již cvičit v boji“ (Iz 2,2–4). Dnes je toto město obýváno dvěma národy tří náboženství; jakékoliv politické řešení musí být založeno na této prorocké vizi a mezinárodních rezolucích o celistvosti Jeruzaléma. O této otázce by se mělo vyjednávat v prvé řadě, protože uznání svatosti a zvěsti Jeruzaléma bude zdrojem inspirace pro hledání řešení celého problému, který je ponejvíce problémem vzájemné důvěry a schopnosti vystavět novou zemi v zemi Boží.

10. NADĚJE A VÍRA V BOHA

Přestože postrádáme jakoukoliv naději, tak s nadějí voláme. Věříme v Boha dobrého a spravedlivého. Věříme, že Boží dobrota nakonec zvítězí nad zlem nenávisti a nad smrtí, která v naší zemi stále panuje. Uvidíme tu „novou zemi“ a „nové lidské bytosti“, schopné pozvednout se na ducha a milovat své bratry a sestry.

Jeho Blaženost Patriarcha Michel Sabbah
Jeho Eminence Arcibiskup Atallah Hanna
Rev. Dr. Jamal Khader
Rev. Dr. Rafiq Khoury
Rev. Dr. Mitri Raheb
Rev. Dr. Naim Ateek
Rev. Dr. Yohana Katanacho
Rev. Fadi Diab
Dr. Jiries Khoury
paní Cedar Duaybis
paní Nora Kort
paní Lucy Thaljeh
pan Nidal Abu Zuluf
pan Yusef Daher
pan Rifat Qassis – koordinátor